DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)
9. juli 1992 *

I sag C-236/90,

angående en anmodning, som Bayerisches Verwaltungsgericht Regensburg i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Reinhard Maier

mod

Freistaat Bayern,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen og gyldigheden af artikel 3a i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1546/88 af 3. juni 1988 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 139, s. 12), som ændret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20. april 1989 (EFT L 110, s. 27),

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, F. Grévisse, og dommerne J. C. Moitinho de Almeida og M. Zuleeg,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: fuldmægtig D. Triantafyllou,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Reinhard Maier ved advokaterne Auer & Partnere, Regensburg

— Freistaat Bayern ved Generallandesanwalt Rzepka

* Processprog: tysk.

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Dierk Booß, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 4. februar 1992 af Freistaat Bayern ved Oberlandesanwalt Rainer Leptihn og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 27. februar 1992,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 19. juli 1990, indgået til Domstolen den 30. juli s.å., har Bayerisches Verwaltungsgericht Regensburg i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen og gyldigheden af artikel 3a i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1546/88 af 3. juni 1988 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 139, s. 12), som ændret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20. april 1989 (EFT L 110, s. 27).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst i forbindelse med en retssag mellem landmand Reinhard Maier og Freistaat Bayern vedrørende en referencemængde i medfør af ordningen om tillægsafgift på mælk.

3 Maier ledede indtil slutningen af oktober 1981 en bedrift med malkekvæg. Fra den 29. oktober 1981 modtog han i en periode på fire år en omstillingspræmie i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977 om indførelse af en

præmieordning for ikke-markedsføring af mælk og mejeriprodukter og for omstilling af malkekvægsbesætninger (EFT L 131, s. 1). Den 1. januar 1987 bortforpagtede han for en periode på tyve år samtlige landbrugsarealer tillige med de til bedriften hørende staldbygninger.

4 Den 27. juni 1989 ansøgte Maier den kompetente nationale myndighed om at få tildelt en særlig referencemængde i henhold til artikel 3a i Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989 (EFT L 84, s. 2). Denne sidstnævnte bestemmelse er blevet suppleret af den ovennævnte artikel 3a i Kommissionens forordning nr. 1546/88 med senere ændringer.

5 Maier's ansøgning blev afvist med den begrundelse, at ansøgeren havde bortforpagtet sin bedrift, hvorfor han ikke var i stand til på sin bedrift at producere en mængde svarende til den ansøgte referencemængde.

6 Efter at have indgivet en administrativ klage, som blev afvist, anlagde Maier sag ved Bayerisches Verwaltungsgericht Regensburg, som har udsat sagen og i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Spørgsmål om fortolkningen af den ved artikel 1, nr. 2, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20. april 1989 indsatte artikel 3a i forordning (EØF) nr. 1546/88:

Leder en producent, der efter udløbet af omstillingsperioden har bortforpagtet sin bedrift, stadig den samme bedrift som på tidspunktet for godkendelsen af hans præmieansøgning?

2) Spørgsmål om gyldigheden af den under punkt 1 nævnte lovgivning, såfremt det første spørgsmål besvares benægtende:

Er kravet om, at bedriftens ejer selv leder bedriften, i modstrid med trinhøjere fællesskabsret?«

7 Hvad nærmere angår hovedsagens faktiske omstændigheder, de relevante fællesskabsbestemmelser samt retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg for Domstolen henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Første spørgsmål

8 Med det første spørgsmål ønskes det i det væsentligste fastslået, hvorvidt artikel 3a i forordning nr. 1546/88, som affattet ved forordning nr. 1033/89, skal fortolkes således, at en landmand, der har bortforpagtet sin bedrift efter udløbet af en i henhold til forordning nr. 1078/77 indgået omstillingsforpligtelse, i disse bestemmelsers forstand kan anses for en producent, der stadig leder den bedrift, som han ledede på tidspunktet for godkendelsen af hans ansøgning om omstillingspræmien.

9 I denne forbindelse bemærkes, at i henhold til artikel 3a, stk. 1, i forordning nr. 1546/88 skal ansøgningen om tildeling af en særlig referencemængde i henhold til artikel 3a, stk. 1, i forordning nr. 857/84, som ændret ved forordning nr. 764/89, indsendes af den pågældende producent »til den kompetente myndighed, som medlemsstaten har udpeget, efter de af denne medlemsstat fastsatte bestemmelser, hvis producenten kan bevise, at han endnu helt eller delvist leder den samme bedrift som på tidspunktet for den ... omhandlede godkendelse af ansøgningen om præmien«.

10 Artikel 12, litra d), i forordning nr. 857/84 definerer begrebet »bedrift« i de omtvistede bestemmelsers forstand som »samling af produktionsenheder, hvis drift ledes af producenten, og som ligger på Fællesskabets geografiske område«. Begrebet »producent« defineres i artikel 12, litra c), i samme forordning som »landmand, fysisk eller juridisk person eller sammenslutning af fysiske og juridiske personer, hvis bedrift ligger på Fællesskabets geografiske område«.

11 Det fremgår af de ovennævnte definitioner tilsammen, at begrebet producent i artikel 3a i forordning nr. 1546/88 kun omfatter en landmand, der med henblik på mælkeproduktion leder en helhed af produktionsenheder på eget ansvar. I tilfælde af forpagtning af bedriften opfyldes disse betingelser alene af forpagteren, som har brugsretten til bedriften, og ikke af bortforpagteren og bedriftsejeren, der netop som følge af bortforpagtningen har overdraget denne ret til forpagteren.

12 Som følge deraf mister en landmand, når han bortforpagter den bedrift, han er ejer af, sin egenskab af producent i forhold til denne bedrift, og han kan derfor ikke længere lede den i de ovennævnte bestemmelsers forstand.

13 Denne fortolkning finder støtte i bestemmelserne i artikel 3a, stk. 1, andet afsnit, litra b), i forordning nr. 857/84, som ændret ved forordning nr. 764/89, hvorefter tildelingen af en særlig referencemængde er betinget af, at den pågældende producent »til støtte for sin ansøgning ... godtgør, at han er i stand til på sin bedrift at producere en mængde svarende til den ansøgte referencemængde«. Disse bestemmelser indebærer, at en landmand, der ophører med selv at lede sin bedrift, navnlig som følge af en bortforpagtning, herved mister retten til at få tildelt en særlig referencemængde.

14 Af disse grunde skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 3a i forordning nr. 1546/88, som affattet ved forordning nr. 1033/89, skal fortolkes således, at en

landmand, der har bortforpagtet sin bedrift efter udløbet af en omstillingsforpligtelse, der er indgået i henhold til forordning nr. 1078/77, ikke kan anses for en producent, der stadig leder den bedrift, som han ledede på tidspunktet for godkendelsen af hans ansøgning om omstillingspræmien.

Andet spørgsmål

15 Når henses til besvarelsen af det første spørgsmål, ønskes det med det andet spørgsmål oplyst, om artikel 3a i forordning nr. 1546/88, som affattet ved forordning nr. 1033/89, er gyldig, for så vidt som denne bestemmelse er til hinder for, at der tildeles en særlig referencemængde til landmænd, der har bortforpagtet deres ejendom.

16 Den nationale ret anfører i forelæggelseskendelsens grunde først, at den finder det tvivlsomt, om den nævnte bestemmelse i forordning nr. 1546/88, som ændret, er forenelig med de tidligere omtalte bestemmelser i artikel 3a, stk. 1, andet afsnit, litra b), i forordning nr. 857/84, som ændret ved forordning nr. 764/89.

17 Kommissionens forordning nr. 1546/88, som ændret, fastsætter gennemførelsesbestemmelserne til Rådets forordning nr. 857/84, som ændret. Denne gennemførelsesforordning blev udstedt på grundlag af den bemyndigelsesbestemmelse, der er indeholdt i artikel 5c, stk. 7, i Rådets grundforordning (EØF) nr. 804/68 af 27. juni 1968 om den fælles markesordning for mælk og mejeriprodukter (EFT 1968 I, s. 169), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 856/84 af 31. marts 1984 (EFT L 90, s. 10).

18 Det bemærkes, at Kommissionen ved i overensstemmelse med forordning nr. 1546/88, som ændret, således som den er fortolket af Domstolen i det foregå-

ende, at udelukke de landmænd, som har bortforpagtet deres bedrift efter udløbet af en omstillingsforpligtelse, fra at drage fordel af bestemmelserne i denne forordning, ikke har overskredet grænserne for den bemyndigelse, den har fået tildelt, men tværtimod blot, som det fremgår af begrundelsen for svaret på det første spørgsmål, efter deres indhold har gennemført de bestemmelser, der er fastsat i forordning nr. 857/84, som ændret, især i denne forordnings artikel 3a, stk. 1, andet afsnit, litra b).

19 Den nationale ret stiller dernæst det spørgsmål, om artikel 3a i forordning nr. 1546/88, som ændret ved forordning nr. 1033/89, ikke er i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, således som det er anvendt i dommene af 28. april 1988 i sag 120/86, Mulder (Sml. s. 2321) og sag 170/86, von Deetzen (Sml. s. 2355).

20 I disse domme har Domstolen på den ene side fastslået, at en erhvervsdrivende, der frivilligt har indstillet sin produktion i en vis periode, ikke kan have en berettiget forventning om at kunne genoptage produktionen på de samme betingelser som før eller om ikke blive omfattet af eventuelle regler, som i mellemtiden måtte være indført vedrørende markeds- eller strukturpolitikken (Mulder-dommen, præmis 23, og von Deetzen-dommen, præmis 12), men at en sådan erhvervsdrivende på den anden side, når han er blevet tilskyndet ved en fællesskabsretsakt til at indstille markedsføringen i en begrænset periode af hensyn til almenvellet og mod betaling af en præmie, kan have en berettiget forventning om ikke ved udløbet af sin forpligtelse at blive pålagt restriktioner, som specielt berører ham, netop fordi han har udnyttet de muligheder, som fællesskabsbestemmelserne har givet ham (Mulder-dommen, præmis 24, og von Deetzen-dommen, præmis 13).

21 I denne henseende er det tilstrækkeligt at anføre, således som Domstolen har fastslået i dom af 22. oktober 1991, sag C-44/89, von Deetzen (Sml. I, s. 5119, præmis 21), at selv om de producenter, der havde påtaget sig en forpligtelse vedrørende ikke-markedsføring eller omstilling i henhold til forordning nr. 1078/77, med føje kunne forvente at kunne genoptage markedsføringen af mælk efter udløbet af deres ikke-markedsførings- eller omstillingsperiode og udøve denne virksomhed under ikke-diskriminerende betingelser i forhold til andre mælkeproducenter, kunne de

dog ikke forvente, at en fælles markedsordning ville give dem en økonomisk fordel, som ikke hidrører fra deres erhvervsmæssige virksomhed.

22 Det følger heraf, at blandt disse landmænd kunne de, som ved at bortforpagte deres bedrift havde opgivet deres virksomhed som mælkeproducent, ikke have en berettiget forventning om at opnå en referencemængde ved udløbet af deres ikke-markedsførings- eller omstillingsperiode.

23 Der foreligger herefter ingen overtrædelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.

24 Den nationale ret anfører endelig, at artikel 3a i forordning nr. 1546/88, som ændret ved forordning nr. 1033/89, muligvis er diskriminerende i to henseender. Dels stiller denne bestemmelse de landmænd, som har bortforpagtet deres bedrift før ikrafttrædelsen af ændringsbestemmelserne fra 1989, dårligere end de landmænd, som har bortforpagtet deres bedrift efter denne dato. De førstnævnte kan nemlig ikke, da de ikke kan få tildelt en referencemængde i modsætning til de sidstnævnte, overdrage en bedrift med en referencemængde til forpagteren. Endvidere stiller den anfægtede bestemmelse den førstnævnte kategori erhvervsdrivende dårligere end de landmænd, som i stedet for at bortforpagte deres bedrift fortsat har ledet denne med bistand af en medhjælper, og som også ville kunne få tildelt en særlig referencemængde.

25 Det skal hertil bemærkes, at i henhold til Domstolens faste praksis (jf. senest den nævnte dom af 22.10.1991, von Deetzen, præmis 23) er forbuddet mod forskelsbehandling af producenter i Fællesskabet, som er nævnt i EØF-traktatens artikel 40, stk. 3, blot et særligt udtryk for det generelle lighedsprincip, der udgør et af fællesskabsrettens grundlæggende principper. Ifølge dette princip må ensartede situa-

tioner ikke behandles forskelligt, medmindre en forskellig behandling er objektivt begrundet.

26 I lyset af disse kriterier må det fastslås, at ordningen, hvorefter de landmænd, der har bortforpagtet deres bedrift, før ændringsbestemmelserne fra 1989 trådte i kraft, ikke kan få tildelt en særlig referencemængde, hvorimod den kan tildeles landmænd, som har bortforpagtet deres bedrift efter dette tidspunkt, og dem, der fortsat selv har ledt deres bedrift, eventuelt med bistand af en medhjælper, er berettiget, da det er nødvendigt at forhindre, at der ansøges om tildeling af en referencemængde med det ene formål herved at skaffe sig en rent økonomisk fordel som følge af den handelsværdi, referencemængderne i mellemtiden har opnået, uden at den pågældende reelt har til hensigt at genoptage markedsføringen af mælk (jf. således den tidligere nævnte dom af 22.10.1991, von Deetzen, præmis 24).

27 Den forskelsbehandling, der er tale om, er således objektivt berettiget og kan følgelig ikke betegnes som diskriminerende i henhold til Domstolens praksis. Der foreligger herefter ingen tilsidesættelse af lighedsprincippet og forbuddet mod forskelsbehandling.

28 Af disse grunde skal det andet spørgsmål besvares med, at gennemgangen på grundlag af de i forelæggelseskendelsen anførte omstændigheder af artikel 3a i Kommissionens forordning nr. 1546/88, som affattet ved forordning nr. 1033/89, intet har frembragt, der kan rejse tvivl om bestemmelsens gyldighed.

Sagens omkostninger

29 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i

forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Bayerisches Verwaltungsgericht Regensburg ved kendelse af 19. juli 1990, for ret:

1) **Artikel 3a i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1546/88 af 3. juni 1988, som affattet ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20. april 1989, skal fortolkes således, at en landmand, der har bortforpagtet sin bedrift efter udløbet af en omstillingsforpligtelse, som er indgået i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977, ikke kan anses for en producent, der stadig leder den bedrift, som han ledede på tidspunktet for godkendelsen af hans ansøgning om omstillingspræmien.**

2) **Gennemgangen, på grundlag af de i forelæggelseskendelsen anførte omstændigheder, af artikel 3a i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1546/88 af 3. juni 1988, som affattet ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1033/89 af 20. april 1989, har intet frembragt, der kan rejse tvivl om bestemmelsens gyldighed.**

Grévisse Moitinho de Almeida Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. juli 1992.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

F. Grévisse
Formand for Tredje Afdeling